

Коцур Віктор

Переяслав, Україна

ORCID: 0000-0003-4968-4813

ШОСТАК ЯНА ІІІ СОБЕСЬКОГО З ПЕРЕГРАВІРУВАННЯМ ДАТИ 1680/1681

THE SIX GROSZ OF JOHN III SOBIESKY WITH REGRAVING OF THE DATE 1680/1681

Монети Речі Посполитої протягом декількох століть лишались одними із головних учасниць у структурі грошового обігу на території сучасної України. Введення нових раніше невідомих особливостей у монетному карбуванні та відмінності у малюнках штемпелів на монетах ми визнавали одним із актуальних напрямків нумізматичних досліджень в період Середньовіччя та Нового часу¹, це і для інших історичних періодів не втрачає своєї актуальності.

В цій роботі ми вводимо в науковий обіг шість грошів, карбованих від імені короля Речі Посполитої – Яна ІІІ Собеського, деякі відмінності у виконанні яких раніше не були відомими як характерні для цього типу монет. Зображення портрету правителя, виконання гербів та літер легенди, наявні на монеті, виконані без відхилень від відомих монет, сам текст легенди написаний без помилок. Особливість вказаного шостака полягає в перегравіруванні на його полі дати – з 1680 на 1680 рік, що яскраво помітно при візуальному обстеженні монети – поверх цифри «0» додатково нанесено іншим пуансоном зображення цифри «1».

Названа вище відмінність виникла в процесі технологічних та економічних особливостей виготовлення монет у вказаному історичному періоді². Найімовірніше, робочі штемпелі для карбування шостаків із наявною датою «1680 рік» були перегравіровані на початку 1681 року з актуальною датою «1681 рік», що було зроблено з метою економії коштів та для уникнення необхідності запуску повного технологічного процесу виготовлення штемпелів із підготовкою штемпельної болванки, шліфуванням робочої поверхні, нанесенням на неї зображень та закалюванням інструменту для міцності. Бажання уникнути цих тривалих та вартісних процедур і спонукало монетаріїв до перегравірування «старих» штемпелів.

Точне місце виявлення описаної монети, на жаль, встановити не вдалось, тому дослідження її технічних складових та виявлення особливостей у фокусі технологічних процесів її виготовлення залишились єдиними можливостями для дослідників у вивченні матеріалів аматорських несанкціонованих

¹ Коцур В.П. Актуальні напрями та організаційні засади сучасних досліджень середньовічної нумізматики в Україні. Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. Вип. 33. Переяслав-Хмельницький, 2013. С. 3-8.

² Бойко-Гагарін А.С. Монети Центральної та Східної Європи XIV – XVII ст.: процеси виготовлення та фальшування: дис. ... кан. істор. наук: 07.00.06 / Бойко-Гагарін Андрій Сергійович. – Кіровоград, 2014. – 227 с.

пошуків¹.

Введення в науковий обіг монет із подібними перегравіруваннями ми вважаємо важливим та необхідним у фокусі дослідження технологій карбування монет та використання монет як джерела визначення точної дати побутування, зокрема й датування часу заховування скарбів та початку їх формування.

Ілюстрації

Рис. 1. Шостак Яна III Собеського із перегравіруванням дати 1680/1681 рр.

Література

1. Коцур В.П. Актуальні напрямки та організаційні засади сучасних досліджень середньовічної нумізматики в Україні. *Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей*. Вип. 33. Переяслав-Хмельницький, 2013. С. 3–8.
2. Бойко-Гагарін А.С. Монети Центральної та Східної Європи XIV – XVII ст.: процеси виготовлення та фальшування: дис. ... кан. істор. наук: 07.00.06 / Бойко-Гагарін Андрій Сергійович. Кіровоград, 2014. 227 с.
3. Kotsur V. Methodological issues of modern numismatic research: materials of «black» archeology and scientific research. *Studia I Materialy «Forum Numizmatyczne, Pieniadz I Mennice»*. № 1. Bialystok, 2016. S. 5–9.

¹ Kotsur V. Methodological issues of modern numismatic research: materials of «black» archeology and scientific research // *Studia I Materialy «Forum Numizmatyczne, Pieniadz I Mennice»*. – № 1. – Bialystok, 2016. – S. 5-9.